

บทที่ 2 นคร เมือง และหมู่บ้าน

ได้กล่าวไว้ในบทนำแล้วว่า ขนาดประชากรของศูนย์กลางชุมชนเมืองในประเทศไทยก็ตาม บ่อมมีพิสัย (range) ที่กว้างมาก และอาจใช้ค่าว่าต่างจากสหราชอาณาจักรและเดนมาร์ก ตาราง 2.1 แสดงจำนวนแหล่งชุมชนเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในสหราชอาณาจักร ระหว่าง ก.ศ. 1900 ถึง 1980 ถึงแม้ว่าช่วงชั้นขนาดประชากรที่ใช้ในตารางจะไม่คงที่ แต่ข้อมูลก็แสดงว่าจำนวนแหล่งชุมชนทุกกลุ่มขนาดมีเพิ่มขึ้น ยกเว้นขนาดใหญ่ที่สุดสองกลุ่มในทศวรรษที่แล้ว

ศูนย์กลางชุมชนเมืองแตกต่างกันไม่เพียงแต่ในด้านขนาดเท่านั้น แต่ในด้านบทบาทหน้าที่ ด้วย บทบาทหน้าที่นี้หมายถึงอะไร มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจนานาประการที่ดำเนินอยู่ในศูนย์กลางชุมชนเมือง เช่น อุตสาหกรรม การค้าส่ง การค้าปลีก และการบริการส่วนบุคคลกับการบริการธุรกิจอีกหลาย ๆ แบบ ในแหล่งชุมชนเมืองแห่งใดแห่งหนึ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจบางแบบอาจมีความสำคัญมากกว่าแบบอื่น จะด้วยเหตุผลกี่ประการก็ตาม หมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่ใกล้หมู่บ้านอื่น เมืองซึ่งสร้างขึ้นตรงที่ตั้งของน้ำพุแร่ หรือนครซึ่งมีขนาดใหญ่กว่า ล้วนเป็นตัวอย่างอันชัดเจนของศูนย์กลางชุมชนเมืองซึ่งมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเฉพาะ (specialized) ตั้งอยู่ภายในศูนย์กลางเหล่านั้น ศูนย์กลางอื่น ๆ อาจมีเน้นการเสนอ กิจกรรมการค้าปลีก (อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องนุ่งห่ม และอื่น ๆ) และการบริการ (การธนาคาร การประกันภัย ร้านตัดผม โบสถ์ และอื่น ๆ) แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ภายในศูนย์กลาง และที่สำคัญกว่านั้นแก่ประชากรเกย์ที่อาศัยอยู่รอบศูนย์กลาง กิจกรรมเด่นแห่งหนึ่งของศูนย์กลางชุมชนเมืองนำมาใช้สำหรับการนิยามบทบาทหน้าที่ของศูนย์กลางได้ ในการอภิปรายนี้จะเน้นที่ศูนย์กลางชุมชนเมืองซึ่งมีอยู่เพื่อให้บริการแก่ผู้อาศัยในบริเวณนบที่จรดเป็นสำคัญ สิ่งนี้ถือเป็นหน้าที่หลักของศูนย์กลางเหล่านั้น และดังที่ได้กล่าวไว้ในบทนำแล้วว่าศูนย์กลางชุมชนเมืองเหล่านี้เรียกกันว่า บ้านกลาง ในตอนย่ออย่างที่ 2 และที่ 3 ของบทจะได้กล่าวถึงลักษณะของบทบาทหน้าที่บ้านกลาง รวมทั้งลักษณะของความต้องการค้าขายคงเหลือของชุมชนเมือง

ตาราง 2.1 จำนวนของแหล่งชุมชนเมืองในสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1900-1980

ช่วงชั้นและขนาด ของประชากร	จำนวนแหล่งชุมชนเมือง			
	1900	1940	1970	1980
น้อยกว่า 2,000	*	*	627	1,016
2,500-5,000	832	1,422	2,295	2,665
5,000-10,000	465	965	1,839	2,181
10,000-25,000	280	665	1,385	1,765
25,000-50,000	82	213	520	675
50,000-100,000	40	107	240	290
100,000-250,000	23	55	100	117
250,000-500,000	9	23	30	34
500,000-1,000,000	3	9	20	16
มากกว่า 1,000,000	3	5	6	6
จำนวนรวม	1,737	3,464	7,062	8,765

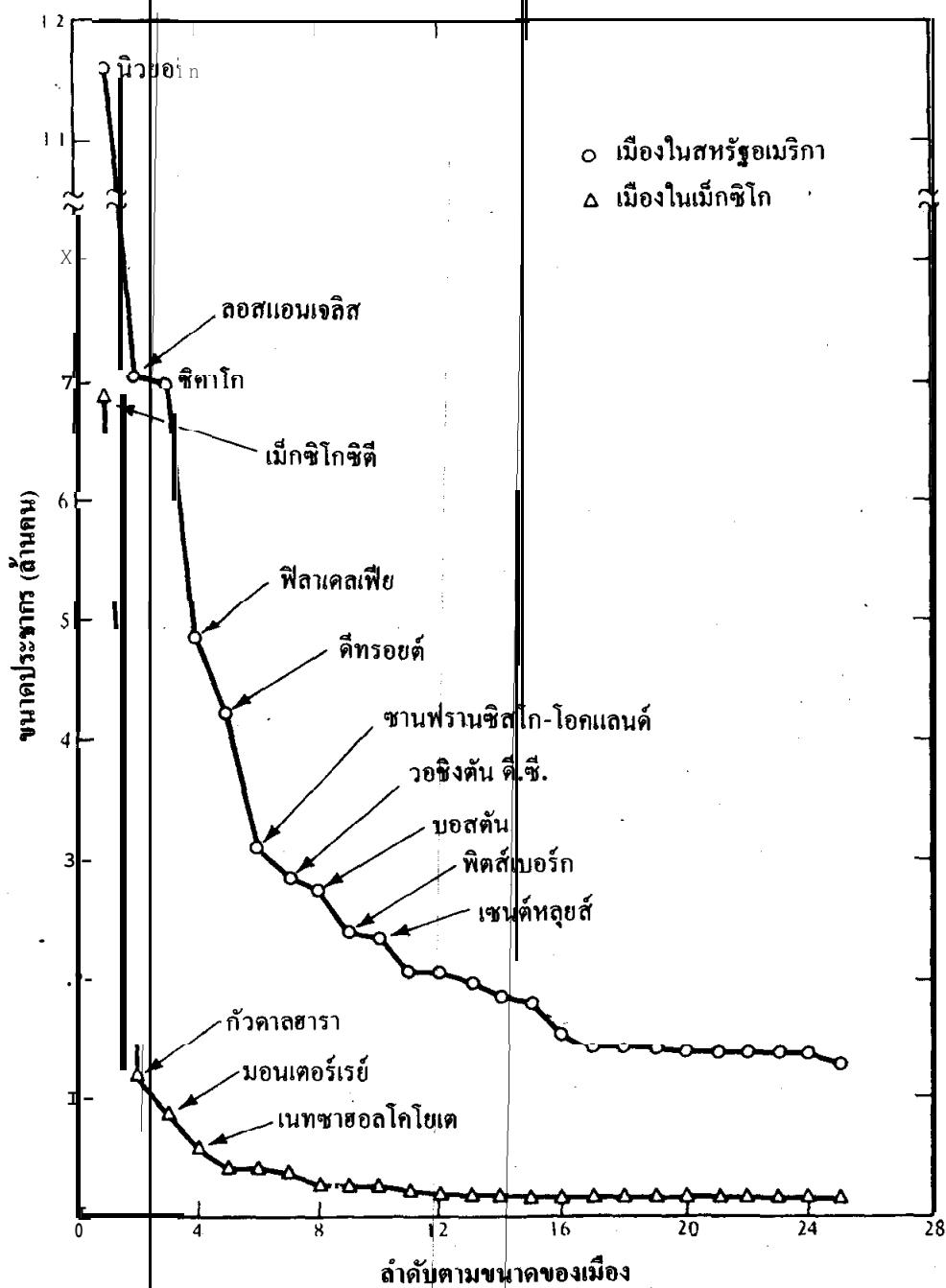
ที่มา : United States Bureau of the Census (1960, 1970, 1980)

*ไม่มีข้อมูล

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับขนาดประชากร

นักเขียนหลายคนได้อภิปรายความคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของแหล่งชุมชนเมืองกับลำดับทางด้านขนาดในบรรดาแหล่งชุมชนเมืองทั้งหมด สำหรับสหรัฐอเมริกามีอนามัยคุณย์กลางชุมชนเมืองมาแสดงถึงน้ำหน้าต่อตัวของประชากรตามขนาดและลำดับ (ดังในรูป 2.1) พนวณว่ามีการก้าวหน้า (progression) ค่อนข้างสม่ำเสมอ ซึ่งสามารถคาดประมาณหรือแสดงได้โดยสันโถง ในทางตรงกันข้าม เช่น ในกรณีของเม็กซิโก การก้าวหน้ามีลักษณะไม่สม่ำเสมอเท่านั้น และเมืองใหญ่ที่สุดทั้งห่างพอสมควรจากส่วนใหญ่ของศูนย์กลางอื่น ๆ อย่างน้อยกึ่งหนึ่งราย (รูป 2.1)

ข้อสังเกตเหตุนี้เสนอแนะอะไรบ้าง อย่างหนึ่งคือ คำถามเรื่องความสัมพันธ์ที่อาจจะมีระหว่างขนาดกับลำดับได้ทำให้เกิดความพิจารณาที่จะหาคำตอบเชิงคณิตศาสตร์ หรือแบบ

ที่มา : King;and GoHedge (1978)

รูป 2.1 แผนภาพแสดงการกระจายของเมืองตามลำดับ-ขนาด ในสหรัฐอเมริกาและเม็กซิโก ค.ศ. 1970

จำลองของความสัมพันธ์ที่รัดกุมมากขึ้น และที่จะอธิบายว่าทำไนในบางประเทศการเข้ารูปกับแนวเส้น (the fit) ไม่ใกล้เคียงเท่ากับในประเทศอื่น ที่เรียกว่า “กฎลำดับขนาด” (rank-size rule) เป็นผลผลิตอย่างหนึ่งของความสนใจนี้ กฎดังกล่าวโดยปกติเขียนว่า $p_i = k/r_i$ ซึ่ง p_i หมายถึง ประชากรของนครหนึ่งที่เรียกว่า i r หมายถึง ลำดับขนาดของเมืองนั้น และ k หมายถึง ประชากรของนครใหญ่ที่สุด *

ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 กฎลำดับ-ขนาดได้รับการมองว่าเป็นวิธีที่นีประโภชน์ในการอธิบายการกระจายขนาดเมืองของสหรัฐอเมริกา แต่ปัจจุบันไม่ได้รับการพิจารณาไว้ใช้ได้ หรือมีประโภชน์อีกต่อไป ประเด็นที่ว่าอาจมีการก้าวหน้าเป็นปกติและเป็นแบบเดียวกันด้านขนาดประชากรของศูนย์กลางชุมชนเมืองจากเล็กที่สุดถึงใหญ่ที่สุดในประเทศหนึ่ง ไม่เพียงแต่ ยากที่จะตรงกับความจริงทางสถิติในหลายส่วนของโลก แต่ยังส่วนทางกับแนวปฏิบัติที่คิดถือ กันในวรรณกรรม สังคมศาสตร์ และชีวิตประจำวันซึ่งเน้นความแตกต่างระหว่างนครซึ่งเป็น ศูนย์กลางขนาดใหญ่ เมืองซึ่งเป็นศูนย์กลางขนาดกลาง และหมู่บ้านกับหมู่บ้านน้อยซึ่งเป็น ศูนย์กลางขนาดเล็ก กล่าวอีกนัยหนึ่ง ประชานคุณเคยกับการใช้คำว่า “นคร” “เมือง” และ “หมู่บ้าน” เมื่อหมายถึงประเภทของศูนย์กลางชุมชนเมืองโดยไม่ต้องวิตก็เดียวกับคำนิยามที่ รัดกุมด้านขนาดประชากรที่ติดมากับประเภทเหล่านี้ ในการสนทนาระหว่างนักการก่อสร้าง สถาปัตย์ การนักแสดง (bright lights of the city) ความสัมพันธ์ของเมือง กับการศึกษา (town and gown) ชุมชนหมู่บ้าน (village communities) และอื่น ๆ โดยปกติ ผู้คนเข้าใจถึงความหมายประเภทของชุมชนเมืองที่กล่าวถึงเมื่อใช้คำเหล่านี้ แต่ความคิดเห็น อาจจะไม่เป็นแบบอย่างเดียวกันนักในเรื่องขนาดประชากรของชุมชนที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่อาศัยอยู่ ในชนบทราชนิสต์ก็ยอมรับความคิดเห็นเกี่ยวกับนั้น แต่ชีวินทร์แตกต่างไปจากผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองโคลัมบัส วิซิโอไฮโอ

ในลักษณะเดียวกัน รายงานหลายฉบับในสังคมศาสตร์ใช้การแบ่งประเภทชุมชนเมือง คล้ายคลึงกันนี้ เช่น พิจารณาข้อความต่อไปนี้ซึ่งปรากฏในรายงานปี ก.ศ. 1974 เกี่ยวกับ มหานครอเมริกา : “แม้ว่ายังคงมีเมืองเล็ก ๆ และนครที่ผู้คนอาศัยอยู่อย่างแออัด และแม้ว่า ระบบการค้าที่ฐานแห่งชาติแบบผสมผสานอาจปรากฏขึ้นในอนาคตก็ตาม ความเป็นเมืองใน คริสต์ศตวรรษที่ 20 ถูกครอบงำด้วยการเจริญเติบโตของชุมชนมหานคร” (Hawley et al. 1974, หน้า 7)

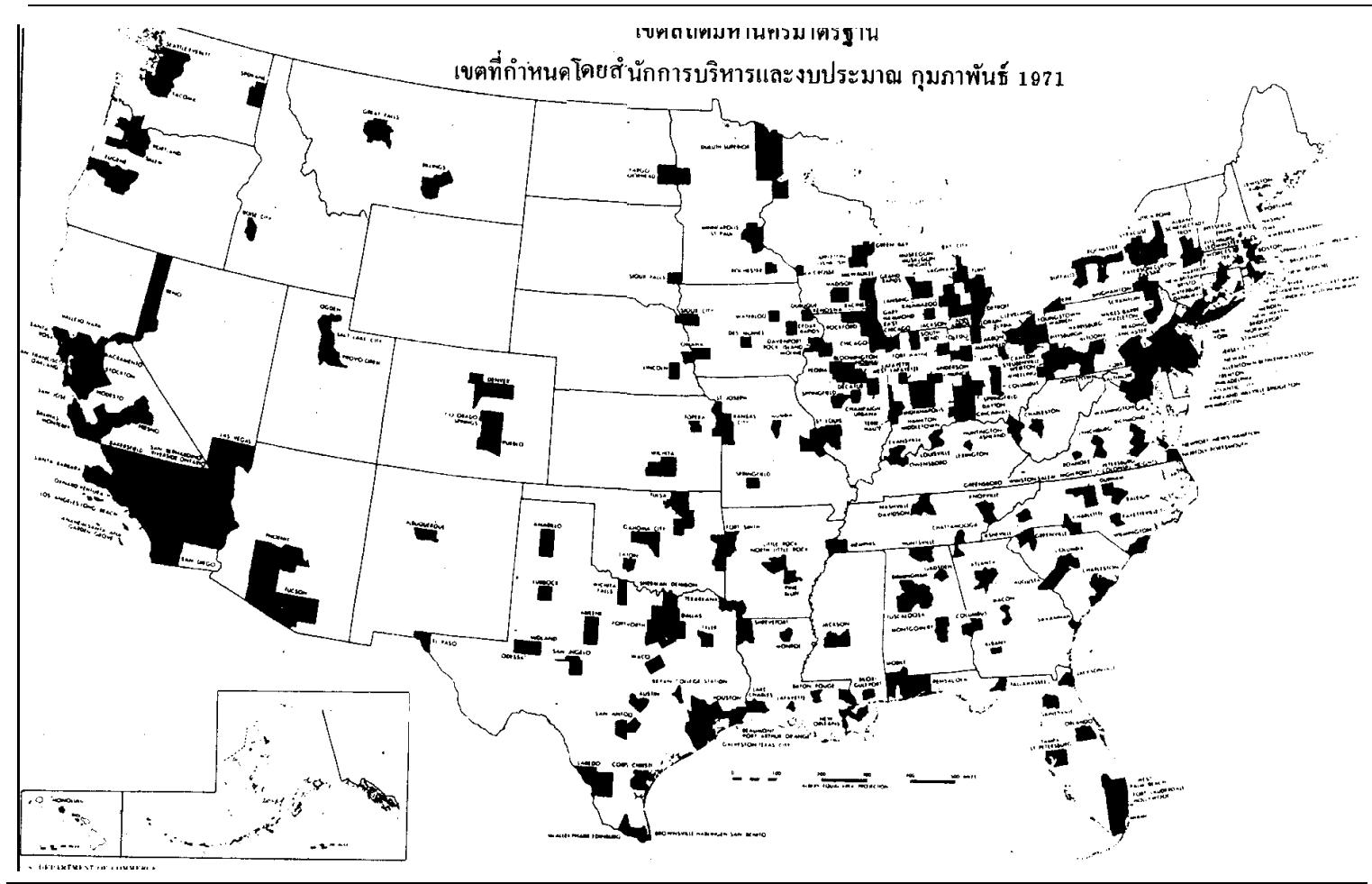
กระบวนการจัดทำสำนักในประชากรแห่งชาติ ครั้งแล้วครั้งเล่ามาเป็นต้องมีการทำหนด คำนิยามที่แน่นอนของสิ่งที่ประกอบเป็นแหล่งชุมชนเมืองแต่ละประเภท คำนิยามดังกล่าวบางอย่างได้กล่าวไว้แล้วในบทนำ ในประเทศส่วนใหญ่รวมทั้งสหรัฐอเมริกาและแคนาดา แหล่ง

ชุมชนเมืองซึ่งตั้งเป็นเมือง (incorporated) หรือเขตเทศบาล (municipality) ได้รับการยอมรับตามกฎหมายว่าเป็นหน่วยย่อยทางการเมือง ซึ่งมีการกำหนดอาณาเขตและอำนาจการปกครอง เนพาะ อำนาจเหล่านี้โดยทั่วไปรวมถึงอำนาจในการเก็บภาษีนำงประเกท มักเป็นภาษีที่ดิน โรงเรือน และอำนาจในการจัดห้าบริการต่าง ๆ (การประปา การระบายน้ำ การดับเพลิง ตำรวจ และอื่น ๆ) ในสหรัฐอเมริกา ศูนย์กลางชุมชนเมืองอาจดังขึ้นเป็นนคร เบอร์ก (borough) เมือง หรือหมู่บ้าน ซึ่งอยู่กับขนาดของศูนย์กลางและบทบาทภูมิภาคในกฎหมายซึ่งตั้งพื้นที่แห่งนั้น

สำมะโนประชากรแห่งชาติตัววันใหญ่กำหนดคำนิยามแห่งชุมชนเมืองใหญ่ที่สุดไว้อย่างรัดกุมมาก ในสหรัฐอเมริกาเขตสถิติมหานครมาตรฐาน (Standard Metropolitan Statistical Area) รวมนครศูนย์กลาง (central city) ซึ่งมีประชากร 50,000 คน หรือมากกว่านั้นไว้อย่างน้อยหนึ่งเมือง พร้อมทั้งเคาน์ตี้ (county) ซึ่งเป็นที่ตั้งของนครศูนย์กลางนั้น และเคาน์ตี้ข้างเคียง อื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นมหานคร การกำหนดว่าอย่างไรจึงเป็นมหานครขึ้นอยู่กับ (1) ลักษณะการเข้ามา อย่างน้อยร้อยละ 75 ของแรงงานของคนตัวต้องทำงานในกิจกรรมที่ไม่ใช่เกษตรกรรม (2) ความหนาแน่นของประชากร และ (3) ขอบเขตของปฏิสัมพันธ์ (interaction) ทางเศรษฐกิจ และสังคมระหว่างคนตัวนี้กับคนตัวต้องของนครศูนย์กลาง (เช่น วัดโดยร้อยละของคนงานของเคาน์ตี้ที่ทำงานในเคาน์ตี้ศูนย์กลาง) ในสำมะโนประชากร ก.ศ. 1970 มีเขตสถิติมหานครมาตรฐานมากถึง 243 แห่ง ดังแสดงในแผนที่รูป 2.2 เมื่อถึง ก.ศ. 1980 จำนวนได้เพิ่มขึ้นเป็น 318 แห่ง

เขตสถิติมหานครมาตรฐานในปี ก.ศ. 1980 ครอบคลุมพื้นที่กว่า 566,000 ตารางไมล์ ซึ่งเท่ากับประมาณร้อยละ 16 ของพื้นแผ่นดินสหรัฐอเมริกา ประชากรที่อาศัยอยู่ภายในเขตเหล่านี้ใน ก.ศ. 1980 มีมากกว่า 189 ล้านคน (เกือบร้อยละ 75 ของประชากรทั้งหมดของสหรัฐอเมริกา) ซึ่งทำให้นึกถึงความสำคัญของศูนย์กลางขนาดใหญ่มากในรูปแบบเมืองของประเทศพัฒนาแล้วส่วนมาก ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตาม ประชากรนี้ไม่ได้กระจายสม่ำเสมอทั่วบริเวณเขตสถิติมหานครมาตรฐาน แต่กระจายตัวหนาแน่นภายใต้บริเวณที่เป็นเมืองซึ่งก่อตัวขึ้นจากการเพิ่งต่อกันร้อยละ 10 เล็กน้อยของพื้นที่เขตสถิติมหานครฐานทั้งหมด แต่ก็มากกว่าร้อยละ 80 ของประชากรเขตสถิติมหานครมาตรฐาน ดังนั้น ความรู้สึกที่เกิดจากแผนที่ในรูป 2.2 ที่ว่าเขตสถิติมหานครมาตรฐานทั้งหมดนำไปใช้เป็นชุมชนเมือง จึงมีแนวโน้มว่าเป็นการกล่าวเกินความจริง เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้อีกมากนัยยังคงเป็นชนบทอยู่

ข้อเท็จจริงที่ว่าเขตเทศบาลคร่าวๆ ได้รับการนิยามไว้อย่างรัดกุมในสำมะโนประชากร ไม่ได้หมายความว่า แหล่งชุมชนเมืองประเภทอื่นจะได้รับการนิยามไว้ด้วยคล้ายคลึงกัน ธรรมเนียมปฏิบัติ

ຮູບ 2.2 ເນດທິກໍາທັນການບໍລິຫານໃນສຫວົງອາມຣິກາ ດ.ສ. 1970

ซึ่งใช้กันในสำนักในประชารถของประเทศอื่น ๆ รวมทั้งในสหรัฐอเมริกา คือ การจัดกลุ่มและอธิบายแหล่งชุมชนเมืองโดยแบ่งตามช่วงชั้นขนาดประชากรด้วยเกณฑ์ตามสัดส่วน ด้วยเหตุนี้ ในตาราง 2.1 จึงเห็นว่ามีแหล่งชุมชนเมืองที่มีประชากรขนาด 100,000 ถึง 250,000 คน รุ่น 117 แห่งในสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 1980 และแหล่งชุมชนเมืองที่มีประชากร 50,000 ถึง 100,000 คนมี 290 แห่ง เป็นต้น การแบ่งกลุ่มตามขนาดประชากรชั้นนี้สอดคล้องแก่การวิเคราะห์เชิงประชากรศาสตร์ แต่ไม่ได้สื่อสารนิเทศ (information) เกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจหรือสังคมของแหล่งเหล่านี้เลย เนื้อหาตอนต่อ ๆ ไปจะกล่าวถึงชั้นขนาดต่างกันของแหล่งชุมชนเมือง แต่จะเพิ่มความสำคัญให้แก่ช่วงชั้นเหล่านี้โดยกล่าวถึงประเภทของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ หรือบทบาทหน้าที่เมืองซึ่งมีลักษณะเฉพาะเกี่ยวข้องด้วยในระดับต่าง ๆ จะมีการ/อาชัยบทบาทหน้าที่ตลอดจนขนาดประชากรในการแยกความแตกต่างระหว่างหมู่บ้านน้อยกับหมู่บ้าน หมู่บ้านกับเมือง เมืองกับนคร และอื่น ๆ

ข้อกำหนดนำ (premise) ของการอภิปรายต่อไปนี้ คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์แบบลำดับ-ขนาดที่มีลักษณะต่อเนื่อง อันเป็นความคิดเห็นที่ว่ามีการก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ ด้านขนาดชุมชนเมืองจากศูนย์กลางขนาดเล็กที่สุดสู่ศูนย์กลางขนาดใหญ่ที่สุดนั้น ไม่ใช่ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์เท่าใดนัก ความเข้าใจลึกซึ้งมากขึ้นเกี่ยวกับลักษณะของรูปแบบเมืองอาจได้จากการพิจารณาถึงชั้นขนาดประชากรที่ชัดเจน สิ่งที่เน้นจะอยู่ที่การศึกษาลำดับศักดิ์ของแหล่งชุมชนเมืองมากกว่าการกระจายแบบขนาดต่อเนื่องของแหล่งเหล่านั้น`

บทบาทหน้าที่ย่านกลาง

บทบาทของแหล่งชุมชนเมืองในฐานะศูนย์กลางการบริการสำหรับภูมิภาคเศรษฐกิจต่อไปนี้ ที่อยู่รอบ ๆ ส่วนใหญ่จะกำหนดลักษณะของกิจกรรมทางเศรษฐกิจสำคัญ ๆ ที่ดำเนินอยู่ภายในนคร เมือง หรือหมู่บ้าน กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมซึ่งความอยู่ดีกินดีทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องในศูนย์กลางชุมชนเมืองส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับทำเลที่ตั้งของสถานที่ที่อยู่ก่อนข้างใกล้ทางของภูมิภาคประชากรเกย์ตี้ที่ต้องการกิจกรรมนั้น ๆ บทบาทหน้าที่ย่านกลาง (central place functions) เหล่านี้โดยทั่วไปเป็นกิจกรรมด้านการบริการ และไม่รวมถึงสาขาต่าง ๆ ของอุตสาหกรรมซึ่งให้บริการแก่ตลาดไกลออกไป และไม่สัมพันธ์กับความต้องการของภูมิภาคชนบท ทั้งนี้นิใช้เป็นการกล่าวว่ากิจกรรมทางด้านอุตสาหกรรมไม่ต้องการทำเลที่ตั้งตรงใจกลาง เพราะจริง ๆ แล้วก็ต้องการเพียงแค่ทำเลที่ตั้งของอุตสาหกรรมในศูนย์กลางชุมชนเมืองไม่ได้แสดงออกถึงการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (complementarity) ในด้านบทบาทหน้าที่ระหว่างพื้นที่นั้นในฐานะ

เป็นย่านกลางกับภูมิภาคชนบทโดยรอบและประชากรของภูมิภาคนั้น

ด้วยเหตุนี้ บทบาทหน้าที่ย่านกลาง คือ กิจกรรมใด ๆ ที่กระทำกันในแหล่งชุมชนเมือง ซึ่งอย่างน้อยได้รับการสนับสนุนบางส่วนจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทรอบแหล่งชุมชนเมืองนั้น ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ลักษณะของบทบาทหน้าที่เหล่านี้ยังคงมีสาระสำคัญ เช่นเดิม ขอให้ลองพิจารณาข้อความต่อไปนี้

“ที่ปลายตัวสุดของลำดับศักดิ์ในยุโรปตะวันตกตอนต้นสมัยใหม่ แม้แต่หมู่บ้านเล็ก ๆ ก็ มีคนขายเนื้อ ซ่างไน ซ่างทำรองเท้า และบางที่มีเจ้าของโรงสีและพระ ส่วนหมู่บ้านที่นี่ ขนาดใหญ่ขึ้นและเมืองคุยก็ได้ว่ามีอาชีพเพิ่มขึ้น คือ ซ่างอบขนม เจ้าของที่พักเรน ซ่าง ตัดผม ครุ บางที่ก็มีทนายความและแพทย์ ซ่างทองผ้า ซ่างตัดเสื้อค้าย เมืองแห่งเคนท์ หรือนครแห่งมัฟฟาล์มีผู้ที่ทำงานด้านการจำหน่ายและการบริหารแต่ต่างอาชีพกันมาก ขึ้น ทั้งยังมีตัวแทนของกลุ่มนชั้นสูงทางด้านศาสนาและอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนมีการ แบ่งปoyerที่ละเอียดทางด้านหัตถกรรมและการค้า ซึ่งจะไม่เห็นความแตกต่างในศูนย์กลาง ขนาดเล็กกว่า ศูนย์กลางภูมิภาคสำคัญ เมืองท่าใหญ่ หรือชิงไปกว่า่นั้น คือ นครหลวง มีกระบวนการชำนาญเฉพาะไปไกลอกขันหนึ่ง เทียนเคียงได้กับระดับของความแตกต่าง ที่พบอยู่ต่ำลงไปในลำดับศักดิ์ แต่ก็เพิ่มขึ้นใหม่ ๆ ให้แก่บัญชีรายชื่ออาชีพซึ่งสามารถหา ความต้องการสำหรับบริการเหล่านั้นได้ ความต้องการนี้ไม่ได้เกิดขึ้นแต่เพียงภายใน นครใหญ่เท่านั้น ถึงแม้ว่าจะเข้มข้นที่สุดภายในที่นั้น การเรจจาเกี่ยวกับการล้อมรั้วที่ดิน ในลินคอล์นเชิร์ร์ อาจไปสิ้นสุดลงที่ศาลฎีกาได้ สินค้าใหม่ของสปีลล์ฟิลด์คุณตลาดใน เวสต์มอร์แลนด์ รวมทั้งที่เวสต์มินสเตอร์ สินค้าและบริการเคลื่อนไหวไปทั่งสองทิศทาง โดยช่องทางการค้าและถนน”
(Wrigley 1978, หน้า 300)

ในงานศึกษาเกี่ยวกับย่านกลางมีบัญชีรายชื่อเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่รวมรวมไว้ถึง 100 อายุ ดังที่จะกล่าวต่อไป บัญชีรายชื่อหนึ่งนักจารุรวมถึงกิจกรรม เช่น การขายของชำและอาหาร การซักรีด การขายเครื่องโลหะ การขายเสื้อผ้า 医药 ทันตแพทย์ เป็นต้น บ่อยครั้งที่บัญชี รายชื่อนี้ขยายออกไปรวมกิจกรรมทางด้านสังคมและวัฒนธรรมด้วย เช่น โรงเรียน โบสถ์ และสถาน

ในแหล่งชุมชนเมืองส่วนมาก บทบาทหน้าที่ย่านกลางอย่างโดยย่างหนึ่งมักมีผู้ประกอบ ธุรกิจหรือหน่วยงานมากกว่าหนึ่งแห่ง เช่น อาจจะมีร้านอาหารหลายร้าน 医药 และทันตแพทย์ หลายคน และโบสถ์สองหรือสามแห่ง แต่ละหน่วยธุรกิจที่ทำหน้าที่กลางนี้นับเป็นหน่วยบทบาท หน้าที่ (functional unit) หนึ่ง เห็นได้ชัดว่าจำนวนของหน่วยเหล่านี้อย่างน้อยที่สุดต้องเท่ากัน

จำนวนของบทบาทหน้าที่กลาง และโดยปกติมักจะมากกว่า

ยิ่งไปกว่านั้น อาคารหรือสถานประกอบการแห่งใดแห่งหนึ่งในศูนย์กลางชุมชนเมือง อาจมีบทบาทหน้าที่ และหน่วยบทบาทหน้าที่มากกว่าหนึ่งอย่าง เช่น ร้านขายของชำซึ่งขายอาหารเป็นหลักอาจมีส่วนหนึ่งขายเครื่องโลหะและเป็นที่ทำการไปรษณีย์ด้วย ในกรณีนี้ถือว่า มีสถานประกอบการแห่งเดียว มีบทบาทหน้าที่ 3 อย่าง (ขายอาหาร ขายเครื่องโลหะ ไปรษณีย์) และหน่วยบทบาทหน้าที่ 3 หน่วย ความแตกต่างระหว่างสถานประกอบการและหน่วยบทบาทหน้าที่นี้มีความสำคัญเฉพาะในบางกรณี เดียวส่วนรวมแล้วไม่ต้องเน้นมากนัก

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเฉพาะต่าง ๆ ของแหล่งชุมชนเมือง และระหว่างลักษณะเฉพาะเหล่านี้กับขนาดประชากรของแหล่งชุมชนเมืองควรเป็นอย่างไร ประการแรก สำหรับแหล่งชุมชนเมืองกลุ่มนี้ จำนวนบทบาทหน้าที่ และขนาดประชากรควรจะสัมพันธ์กันเชิงบวก กล่าวคือศูนย์กลางขนาดใหญ่ควรมีบทบาทหน้าที่มากกว่า ศูนย์กลางขนาดเล็กควรมีบทบาทหน้าที่น้อยกว่า กราฟแสดงความสัมพันธ์นี้ควรเป็นคล้ายกับที่แสดงไว้ในรูป 2.3 ด้วยเหตุผลที่ว่าคนจำนวนมากกว่าย่อมจะไปยังศูนย์กลางที่ขนาดใหญ่ และ “พลังดึงดูด” (pulling power) ที่มากกว่านี้รวมกับประชากรขนาดใหญ่กว่าในเมืองเอง ย่อมจะทำให้สามารถเสนอบทบาทหน้าที่เฉพาะมากขึ้น บางอย่างในที่นั้นซึ่งไม่สามารถเสนอให้ได้อย่าง普遍ยัดในศูนย์กลางขนาดเล็ก เช่น คลินิกแพทย์เฉพาะทางจะพบได้ในเมืองใหญ่ แต่ไม่ปรากฏอยู่ในแหล่งชุมชนเมืองที่มีขนาดเล็กมาก

ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างขนาดกับจำนวนของบทบาทหน้าที่นี้ได้รับการยืนยันโดยงานศึกษาจำนวนมากในบริเวณต่าง ๆ ของโลก ตาราง 2.2 สรุปงานศึกษาเหล่านี้บางเรื่อง สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบทบาทหน้าที่กับขนาดประชากรในแต่ละกรณียังเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกที่สูงมาก

กราฟในรูป 2.3 สามารถใช้แสดงให้เห็นความผิดปกตินางอย่างที่อาจเป็นไปได้ จุด A, B, C และ D คือแหล่งชุมชนเมืองสมนติซึ่งมีขนาดประชากร และจำนวนบทบาทหน้าที่ โดยเฉพาะ แหล่งที่แสดงด้วยจุด A และ B เพื่อให้ชัดว่ามีบทบาทหน้าที่มากกว่าที่น่าจะมีตามเส้นโค้งนั้น A อาจเป็นศูนย์กลางขนาดเล็กซึ่งมีทำเลที่ตั้งได้เบริ่งมาก เช่น ตั้งอยู่ตรงกลางสองสายมาตต์กัน ถ้าหากพิจารณาตามปริมาณการกระจายที่ผ่านไปมาซึ่งสูงมากจะสามารถสนับสนุนบทบาทหน้าที่ได้มากกว่าในกรณีที่มิใช่เป็นทำเลที่ตั้งเช่นนั้น นกร B อาจมีที่ตั้งอยู่ในลักษณะคล้ายคลึงกัน หรืออาจจะเป็นศูนย์กลางภูมิภาคสำคัญซึ่งค่อนข้างแยกโดดเดี่ยวจากเมืองอื่นที่มีขนาดใกล้เคียงกัน จึงสามารถให้บทบาทหน้าที่ได้กว้างขวางกว่า ในทางตรงกันข้าม

ตาราง 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดประชากรเมืองกับจำนวนบทบาทหน้าที่เมืองในบริเวณต่างกัน

บริเวณศึกษา	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
ไอโวว่ากี	0.890
แคนเทอร์เบอร์ นิวซีแลนด์ฯ	0.823
อลลินอยส์ทางใต้ฯ	0.892
บริเวณบาร์รี ออนตาริโอฯ	0.870
เวลส์ฯ	0.87

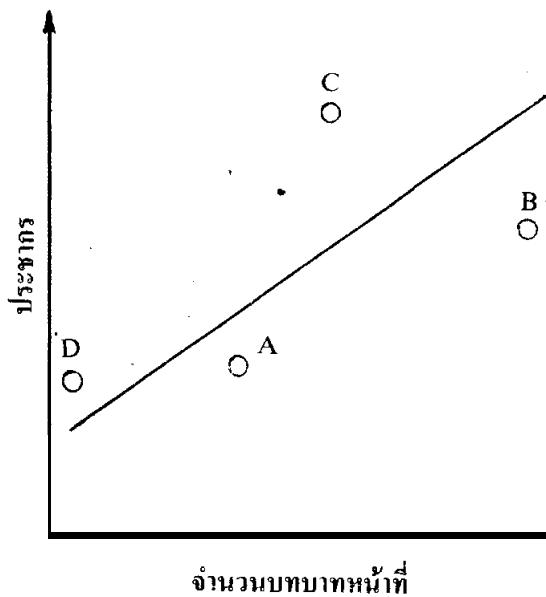
ก. Berry, Barnum, and Tennant (1962)

ข. King (1962)

ค. Stafford (1963)

ง. Marshall (1969)

จ. Carter, Stafford, and Gilbert (1970)

ที่มา : King and Golledge (1978)

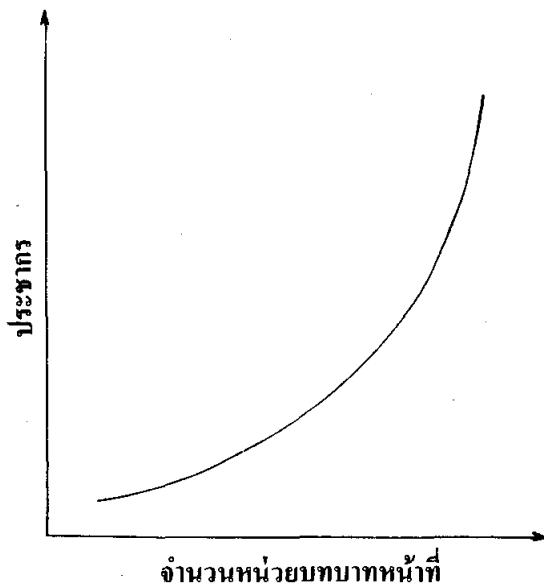
รูป 2.3 ความสัมพันธ์สมมติระหว่างขนาดประชากรมีองกับจำนวนบทบาทหน้าที่ในย่านกลาง

แหล่ง C และ D มีบทบาทหน้าที่น้อยกว่าที่กราฟเสนอไว้ แหล่ง C อาจเป็นชุมชนขนาดเมืองที่ตั้งอยู่ค่อนข้างไกลนครใหญ่แห่งหนึ่ง จึงมีบทบาทเป็นชุมชนที่อยู่อาศัย ถ้าพิจารณาว่าบุคคลที่อาศัยอยู่ ณ ที่นั่นคงจะเพื่อการจัดทำสินค้าและบริการจากคริทรัมที่ซึ่งบุคคลเหล่านั้นทำงานอยู่ แหล่ง C ที่ไม่จำเป็นต้องให้บริการดังกล่าว สำหรับแหล่ง D อาจเป็นหมู่บ้านน้อยขนาดเล็ก ๆ ซึ่งได้รับความผลกระทบกระเทือนจากการขนส่งที่ปรับปรุงดีขึ้น ทำให้ในปัจจุบันประชาชนสามารถผ่านแม่น้ำน้อยไปสู่ศูนย์กลางขนาดใหญ่กว่า ประชาชนซึ่งส่วนมากคงเป็นพวกสูงอายุอาจจะซื้อของศูนย์กลางที่นั่น แต่บทบาทหน้าที่ทางเศรษฐกิจหลายอย่างของศูนย์กลางอาจสูญหายไปแล้ว

แล้วความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนหน่วยบทบาทหน้าที่กับขนาดประชากรเป็นอย่างไร ในกรณีนี้อาจคาดหวังความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นเส้นตรง ดังแสดงในรูป 2.4 ข้อนี้เป็นการชี้แนะว่าเมื่อขนาดประชากรเพิ่มขึ้น จำนวนหน่วยบทบาทหน้าที่ก็จะเพิ่มขึ้นอย่างค่อนข้างรวดเร็ว จนถึงจุดหนึ่ง หลังจากนั้นอัตราเพิ่มค่อยลดช้าลง อันนี้ตรงกับความคิดเห็นที่ว่าในศูนย์กลางขนาดใหญ่ขึ้น การประหยัดโดยขนาด (economies of size) จะสามารถเป็นไปได้ จึงทำให้ใช้หน่วยปฏิบัติการขนาดใหญ่กว่าเข้ามาทดแทนหน่วยที่เล็กกว่าจำนวนมากแห่ง ประเด็นนี้เห็นได้จากการผลิตของร้านอาหาร ในศูนย์กลางขนาดใหญ่ร้าน McClure's เปอร์มาร์เก็ตขนาดใหญ่จะเข้าแทนที่ร้านอาหารที่อยู่แยกกันอันเป็นลักษณะทั่ว ๆ ไปของแหล่งชุมชนเมืองขนาดเล็ก

การเบี่ยงเบนจากความสัมพันธ์ที่สรุปทั่วไปนี้สามารถอธิบายได้ในด้านทำเลที่ตั้งเฉพาะของเมืองนั้น และ/หรือบทบาทหน้าที่อื่นที่ปรากฏอยู่นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ศูนย์กลางงานศึกษาหลายเรื่อง ได้ยืนยันว่าความสัมพันธ์ระหว่างขนาดและจำนวนหน่วยบทบาทหน้าที่นี้ เป็นความสัมพันธ์เชิงบวกที่สูงมาก เช่นกัน

ความรุ่มพันธ์สุดท้ายนี้เป็นพื้นฐานสำหรับการประมาณระดับทรงตัว (threshold) สำหรับบทบาทหน้าที่หนึ่ง ระดับทรงตัว หมายถึง ระดับของการสนับสนุนที่น้อยที่สุด โดยวัดจากจำนวนประชากรอันเป็นการสนับสนุนที่จำเป็นสำหรับบทบาทหน้าที่อย่างโดยทั่วไปในชุมชน ตัวอย่างเช่น ถ้ามีช่างทำปูน ๕ คนบริการประชากรรวม ๘,๐๐๐ คน ทั้งในเมืองและในภูมิภาค ที่อยู่รอบ ๆ ค่าประมาณคร่าว ๆ ของระดับทรงตัวสำหรับบทบาทหน้าที่นี้ก็คือ $8,000/5 = 1,600$ คน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอัตราส่วนนี้ยังไม่เปรียบเทียบกับเมืองหนึ่งไปยังคิกเมืองหนึ่ง จึงควรหาการเฉลี่ยทางสถิติทางแบบ เรายังคงล่าวถึงว่าทำเช่นนี้ได้ยังไงในภายหลัง

ที่มา : King and Golledge (1978)

รูป 2.4 ความสัมพันธ์สมมติระหว่างขนาดประชากรเมือง และจำนวนหน่วยบ้านที่ในย่านกลาง

เขตการค้า

การอธิบายและกำหนดเขตการค้าของศูนย์กลางชุมชนเมืองเป็นเรื่องที่นักประวัติศาสตร์ นักภูมิศาสตร์ และนักสังคมวิทยาสนใจนานแล้ว

ในหนังสือวงล้อการค้า (The Wheels of Commerce) ปี ก.ศ. 1982 โดยเดลได้เขียนเรื่อง ราวอันสุดจะงดงามเกี่ยวกับแผนการค้าของเมืองและนครที่พัฒนาขึ้นในยุโรปและในที่อื่น ๆ ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 15 ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 สำหรับโนรเดลแล้ว “เครื่องมือของการแลกเปลี่ยน” ซึ่งทำให้การค้าและพาณิชย์เกิดขึ้นในศูนย์กลางชุมชนเมืองก็คือ การมีตลาดอันมีความจุใจและยุ่งเหยิง เสียงร้อง กลิ่นเหม็น และผักผลไม้สด (หน้า 28) มีร้านค้าซึ่งเป็นจุดขายประจำที่ (หน้า 71) มีคนเร่ขายของไปมาซึ่งแบกสินค้าจำนวนใหญ่มือเดียวไว้บนหลัง (หน้า 75) มีงานออกร้านซึ่งช่วยขัดจังหวะของร้านค้าตึ้งเครียดของการแลกเปลี่ยนประจำวัน (หน้า 82) และมีตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราและตลาดหุ้น ซึ่งมีแบบการเงินและการค้าขั้นสูงตั้งอยู่ในท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้ประกอบกันขึ้นเป็นโครงข่ายและจักรวรรดิการค้าที่ปรากฏอยู่รอบเมืองและนครเฉพาะแห่ง โดยเดลได้สังเกตว่า

เมืองหรือองค์ตั้งอยู่ตั้งแต่รากฐานของเขตการค้าซึ่งประสบกันจำนวนหนึ่ง มีวงกลมซึ่งเมืองรับสินค้ามา วงกลมซึ่งใช้เงินตราและมาตรฐานชั้น ดวง วัด วงกลมซึ่งเป็นที่มาของช่างฝีมือและชนชั้นกลางใหม่ วงกลมของเศรษฐกิจ (เป็นวงกว้างที่สุด) วงกลมของการขายและวงกลมของการซื้อ และวงกลมค่าเนื้องกันซึ่งข่าวสารจะผ่านเข้ามายังเมือง ผ่านออกจากเมือง เมืองครอบคลุมพื้นที่ทางเศรษฐกิจซึ่งกำหนดโดยทำเลที่ตั้งสัมพันธ์ ความมั่งคั่ง และบริบทประยุกต์ของเมือง เช่นเดียวกันกับร้านหรือโภคถังเก็บสินค้า (หน้า 188)

โดยเคล้าได้ก้าวถึงเมืองนูเรมเบอร์กในเยอรมนี ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 เป็นตัวอย่างของรูปแบบนี้ เมืองนูเรมเบอร์กซึ่งตั้งอยู่ตรงศูนย์กลางทางเรขาคณิตพอดีของความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของยุโรปในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16 (หน้า 188) มีการติดต่อการค้ากับตะวันออกกลาง อินเดีย แอฟริกา และโลกใหม่ เขตการค้าระดับโลกจึงข้อนกันแน่ของการค้าท้องถิ่นในเยอรมนีของเมืองนั้น

การติดต่อการค้าไม่เพียงแต่ของน้ำเดียว แต่เป็นกลุ่มหรือชุดของแหล่งชุมชนเมืองได้รับการพิจารณาในรายละเอียดมากขึ้นสำหรับหลายภูมิภาคทั่วโลก ในที่นี้จะได้กล่าวถึงตัวอย่างสองกรณี กรณีหนึ่งจากอังกฤษ และอีกกรณีหนึ่งจากสหรัฐอเมริกา

โรเบิร์ต ดิกกินสัน (Robert Dickinson 1947, หน้า 87) นักภูมิศาสตร์ชื่งอธิบายเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานแบบเมืองในอีสต์ แองเกลียของอังกฤษ รวมถึงศตวรรษนี้ ได้เสนอแนะว่า มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ 4 ชั้นตามบทบาทหน้าที่ ชั้นยอดสุดเป็นศูนย์กลางซึ่งมีประชากร 5,000 คน หรือมากกว่า โดยมีตลาดปศุสัตว์ทั่วไปที่มียอดจำหน่ายรวมกัน 10,000 ตัวต่อปี มีชนาการ 3 แห่งหรือมากกว่า มีโรงพยาบาล หนังสือพิมพ์ โรงเรียนมัธยมอย่างละหนึ่งแห่ง และโดยปกติมีโรงงานอุตสาหกรรมท่องถิ่นอยู่บ้าง ถัดลงมาเป็นศูนย์กลางซึ่งมีประชากรขนาด 1,500 ถึง 5,000 คน มีบทบาทหน้าที่คล้ายคลึงกัน แต่จำนวนประชากรและขนาดตลาดกำลังลดลง ส่วนใหญ่เนื่องจากพัฒนาการของบริการด้านไฟ การตั้งถิ่นฐานก่อตั้งที่ 3 ซึ่งทั้งหมดมีประชากร 1,000 ถึง 2,000 คน มีตลาดปศุสัตว์ที่เจริญดี แต่ไม่มีโรงพยาบาล หนังสือพิมพ์ ฯลฯ และมีชนาการเพียงหนึ่งหรือสองแห่ง ท้ายที่สุดที่ระดับต่ำสุดมีศูนย์กลางที่มีประชากร 1,000 ถึง 2,000 คน แต่ไม่มีตลาดปศุสัตว์ และมีชนาการเพียงหนึ่งหรือสองแห่ง กับบริการการค้าปลีกเฉพาะอย่าง

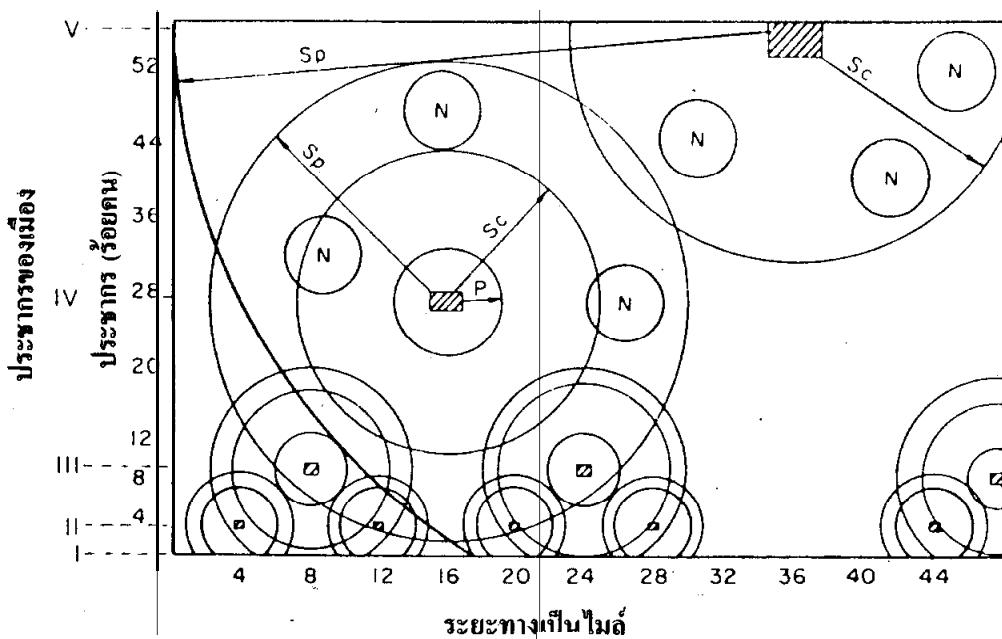
การจำแนกประเภทของดิจิทัลสันนั้น แสดงถูกเด่นของบทบาทของการตั้งค่าฐานแบบเมืองในฐานะเป็นศูนย์กลางตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะปัจจุบัน ในการศึกษาบทบาทหน้าที่ของการตั้งค่าฐานแบบเมืองในปัจจุบัน เป็นการง่ายที่จะมองข้ามบทบาทนี้ในฐานะ

ศูนย์กลางตลาด ในเมืองทนาทหน้าที่อื่นเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง ซึ่งทำให้มีสินค้าและบริการ แตกต่างกันไปหลายชนิด แต่จากการมีปศุสัตว์หรือตลาดผลผลิตเกษตรนี้เองที่ทำให้เห็นการพึ่งพาซึ่งกันและกันขึ้นพื้นฐานระหว่างเมืองกับชนบทได้อย่างชัดเจน ทั้งนอร์เดลและดิกคินสัน ได้ทำให้เรานึกถึงความจริงข้อนี้

ในสหรัฐอเมริกา ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับเขตการค้าได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก จากนักสังคมวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนเซนในช่วงสองศตวรรษของคริสต์ศตวรรษ ปัจจุบัน ส่วนใหญ่ของงานด้านนี้เริ่มต้นโดย ซี.จี. แกลพิน (C.J. Galpin 1951) ผู้ซึ่งศึกษา ชุมชนชนบทในรัฐวิสคอนเซน และเสนอแนวความคิดหลายประการซึ่งได้กล่าวเป็นพื้นฐานของงานจำนวนมากในสาขาที่ในระยะเวลาต่อมา แกลพินมองเห็นว่าศูนย์กลางชุมชนเมืองซึ่งให้บริการระดับเดียวกันความมีระยะห่างเท่า ๆ กัน และในเชิงทฤษฎีแล้วเขตการค้าของเมืองได้ ก็ตามควรเป็นรูปปึกถาวร (ถึงแม้ว่าในความเป็นจริง เขตการค้าของเมืองข้างเคียงอาจเกบช้อนกัน) ถือได้ว่าแนวความคิดของแกลพินแห่งลักษณะรูปแบบหากเหลี่ยมของเขตการค้าอยู่ เขาตระหนักรู้ว่าถ้าจะให้บริการแก่เดินทางไปร้านทั้งหมด ก็จำเป็นที่เมืองจะต้องจัดวางตัวในลักษณะที่มีศูนย์กลางเพียงแห่งเดียว โดยมีระยะห่างเท่ากันจากศูนย์กลางได้ศูนย์กลางหนึ่ง อย่างไรก็ตาม เขายังไม่ได้ให้การขยายความรายละเอียดของรูปแบบทำเลที่ตั้งดังกล่าว

งานของแกลพินได้รับการสนับสนุนและขยายเพิ่มขึ้นโดย เจ.เอช. โคลบ์ (J.H. Kolb 1923, 1940) ผู้ซึ่งได้ให้นัยทั่วไปเกี่ยวกับชุดของเขตการค้า ความสัมพันธ์เชิงทนาทหน้าที่ระหว่างเมืองกับชนบทเป็นจุดเน้นในงานวิจัยของโคลบ์ เช่นเดียวกับในการศึกษาของแกลพิน เขายังกล่าวว่า “ประตุรั้วของเกษตรกรทุกคนเปิดออกสู่ถนน และถนนนั้นนำไปสู่หมู่บ้านหรือเมือง จากการมีเส้นทางคมนาคมและการขนส่งนี้จึงเกิดโครงสร้างข่ายของความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับชนบท” (Kolb 1940, หน้า 109) โคลบ์กำหนดเขตการค้าหลักที่พึ่งพาภัณฑ์และเขตซึ่งมีปรากฏอยู่ชัดอย่างน้อยสองเขตในการตั้งต้นฐานแบบเมืองแห่งใดแห่งหนึ่ง เขตแรกที่เดียว เป็นเขตปฐมภูมิหรือเขตบริการส่วนบุคคล เขตนี้มีขนาดเล็กมากและครอบคลุมสินค้าและบริการ ซึ่งประชากรเกษตรต้องการบ่อยที่สุด โคลบ์ย้ำว่าเขตเช่นนี้ไม่อาจสังเกตเห็นได้รอบ ๆ นครใหญ่ ๆ ในทางตรงกันข้าม เขตที่ดีภูมิหรือเขตบริการขั้นที่สองมีไว้สำหรับศูนย์กลางชุมชน เมืองทุกแห่ง และเป็นเขตการค้าสำหรับสินค้าและบริการจำนวนมากขึ้น ซึ่งเมืองใดเมืองหนึ่ง มีให้ได้ เขตติดภูมิหรือเขตที่สามเป็นเขตบริการเฉพาะซึ่งการตั้งต้นฐานแบบเมืองขนาดเล็ก ไม่มี เนื่องจากไม่มีบริการประเภทเฉพาะยิ่งขึ้น เป็นค่านิ่งว่า การศึกษาระดับเทคนิคและมหาวิทยาลัย แพทย์เฉพาะทางและบริการโรงพยาบาล และสถานประกอบการค้าปลีกสินค้าคุณภาพสูง

ศูนย์กลางชุมชนเมืองที่เกี่ยวข้องกับแบบจำลองการตั้งถิ่นฐานของโคลบ์ แบ่งออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ โดยมีขนาดของประชากรแตกต่างกันตั้งแต่ 200 คนในหมู่บ้านน้อยไปถึงขนาด 5,000 คน หรือมากกว่าในนคร ลักษณะที่เมืองเหล่านี้มีการวางแผนต่างจากกันและกันในรูปแบบอุดมคติแสดงอยู่ในรูป 2.5 แบบจำลองรูปแบบการตั้งถิ่นฐานนี้เป็นที่มาอันสำคัญยิ่งของการศึกษาเชิงทฤษฎี ซึ่งคิดขึ้นภายหลังโดยนักวิชาการในยุโรป

ที่มา : ดัดแปลงจาก Kolb and de Brunner (1940)

หมายเหตุ : ประเภทของเมือง : I-หมู่บ้านน้อย ; II-หมู่บ้านขนาดเล็ก ; III-หมู่บ้านหรือเมืองเล็ก ; IV-เมืองหรือนครเล็ก ; V-นคร เขตบริการปฐมภูมิรัศมี P ; เขตบริการทุติยภูมิ Sc ; เขตบริการเฉพาะ Sp ; และเขตละแวกชนบท คือ N

รูป 2.5 ระบบย่านกลางแบบสมมติ

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะอย่างยิ่งແสนกภูมิภาคมิดเวสต์ ในพื้นที่ราบแรก ๆ ของพื้นที่นี้เป็นรูปแบบที่ค่อนข้างใหม่ อย่างไรก็ตาม ลำดับศักดิ์ของศูนย์กลางชุมชนเมืองซึ่งกำหนดได้ชัดเจนคือ ฯ เกิดมีขึ้น และในงานศึกษาของแกลพิน โคลบ์ และคุณ อื่น ๆ มีการให้นัยทั่วไปสำคัญ ๆ เกี่ยวกับแนวโน้มเหล่านี้